

Den stora tyska statens återkomst

100 DAGAR MED FRIEDRICH MERZ

TIMBRO
CARL-VINCENT REIMERS
SEPTEMBER 2025

OM FÖRFATTAREN

Carl-Vincent Reimers är projektledare för europeisk konkurrenskraft på Timbro och har tidigare arbetat bland annat som talskrivare till statsminister Ulf Kristersson och politiskt sakkunnig vid utrikesdepartementet. Han har en kandidatexamen i statsvetenskap från Institut d'études politiques de Paris och en magisterexamen i historia från Lunds universitet.

TIDIGARE PUBLIKATIONER

- Draghi på svenska : Så stärker vi Europas konkurrenskraft i en geopolitisk tid, Timbro, 2025
- "Europeisk federalism: skydd för nationellt självstyre". Bokkapitel i Linder & Almqvist (red.), *Idéer om Europas framtid*, Axess, 2022
- *Eld och elegans – det högerradikala idéarbetet från Schmitt till D'Annunzio*. Essä. Timbro förlag, 2021
- "Att vilja vara svensk". Bokkapitel i Örtengren & Carlander (red.), *Efter Alliansen: Idéer för en ny borgerlighet*, Timbro förlag, 2021

© Timbro

SEPTEMBER 2025

www.timbro.se

info@timbro.se

Sättning: Erik Johnsson

Omslag: Erik Johnsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING: ETT NYTT TYSKLAND?	5
EKONOMISK POLITIK.....	9
DET ORENOVERADE VÄST	9
BAU, BABY, BAU! STATSLÅN & STATLIGA INVESTERINGAR.....	10
AVREGLERING, SKATTESÄNKNINGAR & ETT TYSKT "DOGE"	12
MER STATLIG INDUSTRIPOLITIK FÖR ATT SÄKRA TILLVERKNINGEN	14
DEN SVAGASTE LÄNKEN: PENSION & SOCIALFÖRSÄKRING	16
FÖRSVARSPOLITIK.....	19
UPPRUSTNING ELLER UTRUSTNING?.....	19
"NAVET TYSKLAND" – TYSKLAND SOM NATOS LOGISTIKCENTRUM	20
VEM TRYCKER PÅ DEN RÖDA KNAPPEN?	21
EN DELAD BEFOLKNING I SYNEN PÅ FÖRSVAR	23
UTRIKES- OCH EU-POLITIK.....	25
UTRIKESKANSLERN MERZ	25
KÄRNEUROPA OCH ÖKAD MELLANSTATLIGHET	26
ETT STARKARE TYSKT LEDARSKAP I EU	28

EU-POLITIKEN: AVREGLERING, FÖRSVAR OCH STRATEGISK AUTONOMI	30
MIGRATIONSPOLITIK	35
MER NATIONELL ÄN EUROPEISK.....	35
SLUTSATS: DEN STORA TYSKA STATENS ÅTERKOMST	39
REFERENSER	45

INLEDNING: ETT NYTT TYSKLAND?

Den 22 maj 2025 hälsas tyska stridsvagnar med glädjehop när de rullar genom Vilnius. För första gången sedan andra världskriget öppnas en permanent tysk militär stationering utomlands, ett beslut som är långt ifrån självklart i ett Tyskland där minnet av arméns grymheter vid östfronten under andra världskriget fortfarande är levande.

Med på ceremonin vid torget i Vilnius finns Tysklands då nyvalde förbundskansler, Friedrich Merz. Han är den politiske veteranen från CDU, överlevaren som placerades i frysboxen av Angela Merkel, men som nu tagit plats vid rodet för Europas mäktigaste land. Ett par veckor tidigare hade han valts till sitt nya ämbete efter att först ha förlorat en omröstning i förbundsdagen. Ett historiskt nederlag, och en varning om att den mittenorienterade regeringskoalitionen mellan kristdemokratiska CDU/CSU och socialdemokratiska SPD är bräcklig.

Valet av Merz ägde också rum mot bakgrund av vinterns storpolitiska jordbävning. Vid säkerhetskonferensen i München i februari 2025, mitt under den tyska valkampanjen, avfärdade USA:s

nyvalda regering Europas främsta säkerhetshot, Ryssland. ”Vad den nya amerikanske presidenten Donald Trump har sagt i Washington de senaste dagarna – mina damer och herrar – vi är vittnen till en verkligt fundamental förändring av hela koordinatsystemet, inom vilket vi formar politiken”, slog Merz fast inför åhörare under valkampanjen i Hamburg.¹

När han sedan talar som nyvald förbundskansler framför tyska och litauiska militärer i Vilnius, drar han sina slutsatser av den förändringen. Tysklands försvarsmakt, Bundeswehr, ska bli den starkaste armén i Europa, slår Merz fast i sitt högtidstal.² Det är ett epokgörande skifte, men kanske också en återgång. Kort efter talet paraderar Bundeswehrs musikkår till tonerna av ”Preußens Gloria”, marschen som komponerades för att fira segern över Frankrike 1871 och det enade Tysklands födelse. Då liksom nu, musiken för en uppåtgående europeisk stormakt.

År 2025 ställer många frågor om vilken roll detta nya Tyskland kommer att spela. Det märks också bland svenska politiska kommentatorer i medier där

1 Alexander, 2025, sid 12. Citat översatt från tyska av författaren.

2 Die Bundesregierung, 2025 c.

tysk politik ofta får stå i skymundan till förmån för den amerikanska. ”Har något så viktigt för Sverige någonsin fått så liten uppmärksamhet som det tyska valet på söndag?”, frågade sig Niklas Ekdal i *Upsala Nya Tidning* i februari.³

Den nyväckta insikten om Tysklands betydelse talar för sig. Tyskland är Sveriges största handelspartner, och våra ekonomier är intimt sammanlänkade. Så när tidskriften *The Economist* retoriskt frågar sig om Tyskland återigen är ”Europas sjuke man”, ett epitet som landet fick i början av 2000-talet, har svaret bäring på vårt eget välstånd.⁴

På samma sätt förhåller det sig med säkerhetspolitiken. Efter talet som USA:s vicepresident JD Vance höll vid säkerhetskonferensen i München har det också för svenska politiker blivit uppenbart att Europa på egen hand behöver ta betydligt större ansvar för sin egen säkerhet. Tyskland spelar en nyckelroll för att Europa ska kunna ta det och bygga europeisk suveränitet, också i vår nordliga del av Europa.

Slutligen har Tyskland, i kraft av sin storlek och politiska betydelse, bäring på Sveriges förmåga att påverka Euro-

peiska unionens framtida utveckling. Merz har signalerat att han vill återupprätta Tysklands politiska ledarskap för att sätta agendan i EU, ett ledarskap som de senaste åren i stället utövats av Frankrikes energiske president Emmanuel Macron. I denna ambition har han tyskarna med sig: Nästan två tredjedelar av tyskarna ställer sig positiva till ett starkt ledarskap i EU.⁵

Viljan att spela en större ledarroll i EU svarar även mot en internationell efterfrågan på tyskt ledarskap. ”Vi lever i en tid då ett av de stora hoten mot Europas välstånd och säkerhet är ett svagt Tyskland”, konstaterade Adam Cwejman, politisk redaktör för *Göteborgs-Posten*, i en ledare under den tyska valrörelsen i februari 2025.⁶

Landet som en ung Olof Palme i *Svenska Dagbladet* 1949 kunde beskriva som ”en civilisation i undergång” framstår 2025 som vår civilisations kanske största hopp, åtminstone för en europeisk, liberal demokrat.⁷ Inte minst mot bakgrund av det maktvakuum som uppstått efter den anglosaxiska världens abdikering från det europeiska ledarskapet, dels genom Storbritanniens sorti

3 Ekdal, 2025.

4 *The Economist*, 2023.

5 Heinrich Böll Stiftung, 2025.

6 Cwejman, 2025.

7 *Svenska Dagbladet*, 2013.

från EU, dels genom återvalet av Donald Trump till amerikansk president. Kan Tyskland fylla detta tomrum?

I så fall finns en enorm bildningslucka att ta igen. *Süddeutsche Zeitungs* före detta kulturredaktör Thomas Steinfeld konstaterar att gemene svensk förmodligen kan mer ”om slaget vid Gettysburg, som år 1863 blev vändpunkten i det amerikanska inbördeskriget, än om slaget vid Königgrätz, som tre år senare gjorde Preussen till det kontinentala Europas ledande makt.”⁸

Den bildningsluckan motiverar också en närmare studie av samtida tysk politik, vilket är ämnet för denna rapport. Råmaterialet utgörs dels av intervjuer med regeringspartierna, tankesmedjor, journalister och policyexperter på plats i Berlin, dels sådant som den nya regeringen kommunicerat via officiella och öppna kanaler vid sin första tid vid makten, i form av tal, policydokument, pressutspel och beslut. Sist med inte minst har jag tagit del av andra kvalificerade tanke- smedjors analyser av den nya tyska regeringen. Här ingår framför allt European Council on Foreign Relation (ECFR) och Jacques Delors Centre vid Hertie School of Governance i Berlin.

Analysen riktar fokus mot fyra stora politiska frågor som fått särskilt utrymme under Merz valkampanj och under hans första tid vid makten. För det första vill Merz vända de senaste årens haltande tillväxt, och öka Tysklands internationella konkurrenskraft. För det andra vill han fullfölja och accelerera den omläggning av försvarspolitik som inleddes under den förra förbundskanslern Olaf Scholz, med målet att göra Tysklands armé till Europas starkaste i konventionell mening. För det tredje vill han återupprätta Tysklands ledarskap i EU- och utrikespolitiken, efter Scholz regering som präglades av stor oenighet. För det fjärde vill han strama åt gränskontrollerna, och minska invandringen.⁹ Gemensamt för dessa politikområden är att de också har särskild bäring för Sveriges och Nordens framtid.

Vid sidan av denna sakpolitiska analys försöker jag i slutsatsen översiktligt beskriva de långsiktiga trender som präglar tysk politik. Det handlar inte minst om de radikala partiernas starka uppgång i förbundsdagsvalet 2025, och förändringen av Tysklands ideologiska landskap. Kanske är Merz det tyska etablissemangets sista chans innan en radikal omvälvning av politiken står för dörren?

8 Steinfeld, 2025.

9 Die Bundesregierung, 2025 a.

Ministerium der Finanzen

Wilhelmstraße 97

Tysklands finansministerium vid Wilhelmsstraße i Berlin, en av få regeringsbyggnader från nazitiden som fortfarande används och som ursprungligen nyttjades av luftfartsministeriet.

Källa: Federal Ministry of Finance // Photothek

DET ORENOVERADE VÄST

I sin regeringsförklaring konstaterade Friedrich Merz att Tyskland aldrig upplevt en så lång fas utan ekonomisk tillväxt i Förbundsrepublikens historia.¹⁰ Det senaste året har dessutom flera händelser satt frågan i centrum för den politiska debatten.

Under 2024 uppmärksammades särskilt nedskärningarna i den tyska bilindustrin, när Volkswagen meddelade att man skulle stänga tre fabriker i Tyskland. Beslutet var symboliskt eftersom Volkswagen aldrig stängt tyska fabriker förr. Faktum är dock att avmattningen i tillväxten började flera år innan det mediala ljuset riktades mot den tyska ekonomin. År 2018 sjönk tillväxten kraftigt, och 2019 gick industrin in i en recession. Sedan kom utbrottet av covidpandemin 2020 som gjorde nedgången än värre.

Ekonomin återhämtade sig endast delvis därefter. I stället kom Rysslands invasion av Ukraina, och politiska beslut för att snabbt fasa ut rysk gas

som central energikälla, något som pressade ekonomin ytterligare. Därefter har den ekonomiska kraftgången fortsatt och 2024 uteblev tillväxten helt.¹¹ Än syns ingen ljusning i sikte och i sin prognos meddelade tyska centralbanken Bundesbank att man förväntar sig att ekonomin fortsätter att stagnera under andra kvartalet 2025.¹²

Bedömare pekar på att orsakerna till den tyska ekonomins nedgång är en kombination av en minskad tysk konkurrenskraft, höga energikostnader och att mängden investeringar har minskat. Trots att den tyska ekonomin är nästan 50 procent större än den franska är det Frankrike som de senaste åren kommit på första plats i Europa för utländska direktinvesteringar, Storbritannien på andra plats och Tyskland först på tredje plats.¹³

I den tyska debatten framhävs att den tyska ekonomins nedgång underblåsts av ett mycket stort investeringsbehov i infrastruktur. Det handlar inte minst om vägnätet, broar och järnvä-

10 Die Bundesregierung, 2025a.

11 OECD, 2024.

12 Bundesbank, 2025.

13 EY, 2025.

gar. Just broarnas undermåliga underhåll utgör ett talande exempel. Större delen av broarna i det som kallas ”de gamla förbundsländerna” (Västtyskland) byggdes under perioden 1965–1985, år som präglades av en mycket stark ekonomisk tillväxt. Sedan dess har denna infrastruktur i mycket liten grad renoverats.

Orsaken är framför allt regionalpolitisk. Efter återföreningen 1990 riktades politiskt fokus och statliga investeringar mot renovering av infrastruktur i främst de nya förbundsländerna i forna Östtyskland. Det har skapat en situation där en stor del av broarna i västra Tysklands industririka regioner, alltså Tysklands ekonomiska motor, redan 2019 var i stort renoveringsbehov, enligt en inventering av transportministeriet.¹⁴ Den bilden delas av Tysklands centrala näringslivsorganisationer. Tysklands motsvarighet till Svenskt Näringsliv, Bundesverband der Deutschen Industrie (BDI), har i en studie visat att det saknas omkring 400 miljarder euro för att åtgärda uppenbara brister i dagens tyska infrastruktur.¹⁵

BAU, BABY, BAU! STATSLÅN OCH STATLIGA INVESTERINGAR

De politiska reaktionerna på det uppdämda investeringsbehovet, i kombination med den ekonomiska kräftgången, har lagt grunden för en radikal omsvängning från Tysklands traditionellt budgetrestriktiva politik.

Redan innan den nya regeringen tillträtt gick CDU under Merz ledarskap med på att reformera den så kallade ”skuldbromsen”, en konstitutionell regel från 2009 som förbjuder att nya statslån för den federala regeringen totalt överstiger 0,35 procent av BNP årligen. Beslutet att reformera skuldbromsen fattades som en uppgörelse mellan CDU, SPD och De Gröna och innehåller två komponenter. Dels undantas försvarsutgifter, civilskydd och stöd till Ukraina från skuldbromsen i utgifter som överstiger en procent av BNP. Dels upprättas en *Sondervermögen* (ung. särskild fond) på 500 miljarder euro för finansiering av infrastruktur, vilket betraktas som en stor vinst för SPD. Eftersom en reform enligt konstitutionen kräver två tredjedelars majoritet behövde regeringspartierna även få med sig

¹⁴ Bundesministerium für Verkehr, 2019.

¹⁵ Deutsch, Klaus, Günter m fl, 2024.

De Gröna, vilket säkrades genom att inkludera klimatinvesteringar i infrastrukturfonden.¹⁶

Skiftet har fått nästan omedelbara praktiska konsekvenser. Ett illustrativt exempel är Ringbahnbrücke i Berlin, en del av en motorvägsled som byggdes av de västtyska myndigheterna på 1960-talet och som kan jämföras med Essingeleden i Stockholm. De senaste åren har bron varit i stort renoveringsbehov, men mycket lite har hänt. I april, strax efter att beslutet om att reformera skuldbromsen hade tagits, meddelade regeringen att den gamla bron har tagits bort och att byggnationen av en ny bro inletts. ”Den snabba nedmonteringen av Ringbahnbron visar att vi i Tyskland kan agera och ta itu med problem på ett pragmatiskt sätt”, kommenterade den dåvarande transportminister Volker Wissing (oberoende, f.d. liberala FPD) det symboliska beslutet.¹⁷

Särskilt för CDU och Merz personligen är den offensiva investeringspolitiken en radikal omsvängning från partiets traditionellt restriktiva linje i budgetfrågor. Merz har i tysk poli-

tik gjort sig känd som en övertygad marknadsliberal och 2008 gav han ut debattboken *Mehr Kapitalismus wagen: Wege zu einer gerechten Gesellschaft* (ung. Våga mer kapitalism: Vågar till ett rättvist samhälle).¹⁸ De som delar Merz ekonomiskt liberala instinkter frågar sig på vilka grunder investeringar ska bedömas inom ramen för den nya infrastrukturfonden, och hur investeringar för ökad tysk konkurrenskraft ska skiljas från de som motiveras av partipolitiska, fördelningspolitiska, eller regionalpolitiska skäl. Här har inte minst liberala FDP kritiserat Merz för att fonden lägger grunden för en ”ohämmad skuldsättning” som snarare avlastar budgeten, mer än det bidrar till produktiva investeringar.¹⁹ FDP har utan tvekan en poäng när man påtalar denna risk.

Sammantaget väntas den offensiva upplåningen få påtagliga effekter för Tysklands statsfinanser. Under mandatperioden 2025–29 kommer upplåningen att öka med nära 850 miljarder euro.²⁰ Beräkningar visar även att statsskulden kommer att öka med 8,6 procentenheter till 71 procent av

16 Tageschau, 2025.

17 Bundesministerium für Verkehr, 2025.

18 Mohr, 2008.

19 Deutscher Bundestag, 2025.

20 BNP Paribas, 2025.

BNP. Men redan i dag överstiger Tysklands Maastrichtskuld²¹ gränsvärdet på 60 procent av BNP som gäller enligt EU:s stabilitets- och tillväxtpakt (62,3 procent).²² Det är fortfarande lågt jämfört med Frankrike (114,1 procent) och Italien (137,9 procent), men väntas ändå ha påtagliga effekter. Den oberoende ekonomiska tankesmedjan Leibniz Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung i Mannheim varnar för att den tyska skuldkvoten kan nå 100 procent av BNP redan 2034, om regeringen maximerar upplåningen.²³ Därtill beräknas ränteutgifterna på statslånen i slutet av mandatperioden 2029 motsvara nästan tio procent av den totala federala budgetens utgifter.²⁴

Den tyska upplåningen kan även få allvarliga effekter för Tysklands skuldtyngda grannländer. När Förbundsdagen i mars fattade beslutet att ändra i skuldbromsen steg räntan, inte bara på tyska tioåriga statsobligationer, utan också på franska och italienska. Givet att dessa länder redan betalar betydligt högre statslåneräntor, varnar bedömare för att den tyska skuldsättningen

på sikt kan leda till en ny skuldkris för Sydeuropa och potentiellt en ny eurokris.²⁵

Samtidigt som alltså den kraftiga upplåningen kan sägas motiveras av stora, uppdämda renoveringsbehov i framför allt västra Tyskland, finns påtagliga makroekonomiska risker med långsiktiga konsekvenser för hela Europa.

AVREGLERING, SKATTESÄNKNINGAR OCH ETT TYSKT "DOGE"

Om SPD:s stora vinst var infrastrukturfonden, fick CDU och Merz en agenda för näringslivsvänlig avreglering och skattesänkningar. På detta sätt bär regeringspolitiken en ekonomiskt liberal prägel bortom de stora statslånen, vilket framgår i koalitionsavtalet mellan CDU/CSU och SPD.²⁶ I juni fattade Förbundsdagen beslut om två sådana reformer: Dels en så kallad "investerings-booster", som möjliggör för företag att skriva ned värdet på investeringar i utrustning för tre år framåt (2025, 2026, 2027), dels en gradvis sänkning av bolagsskatten

21 Statens skuld inklusive kommuner och regioner.

22 Ekonomifakta, 2025.

23 Treeck, 2025.

24 Alipour, 2025.

25 Bahceli, 2025.

26 CDU inbegriper även det bayerska systerpartiet CSU, som leds av Markus Söder.

med en procentenhet per år, påbörjat 2028.²⁷

I avtalet finns också en rad andra reformer i marknadsliberal riktning, som om de genomförs kan förväntas ha goda effekter för tillväxten och för näringslivet.²⁸ Det handlar bland annat om skattereformer, som att införa skattefrihet för övertidsbonusar och för pensionärer för inkomster upp till 2000 euro per månad, liksom förenklade skatteregler för välgörenhet. Här finns också flera reformer för att sänka energipriserna, som ökat kraftigt sedan Rysslands invasion av Ukraina, bland annat en rabatt på jordbruks-diesel och planer på ett särskilt "industri-pris" för el.

En annan tydligt marknadsliberal prioritering är regelförenkling för tyska företag. I avtalet finns ett vallöfte om att upphäva rapporteringskraven enligt lagen om försörjningskedjor (LkSG), liksom mål om att minska företagens kostnader för byråkrati med 25 procent (ca 16 miljarder euro). Ett annat mer diffust vallöfte är att minska rapporteringskrav för kvalificering till olika yrken, och i stället lägga fokus vid sanktioner vid överträdelse.

Därtill lägger avtalet fram ett antal åtgärder för att effektivisera statens förvaltning. Det inkluderar besparingar på biståndet, samt ett mål om att effektivisera statens byråkrati genom åtta procents minskning av personal inom ministerier och parlamentens administration inom fyra år.

Merparten av dessa reformer har ännu ej påbörjats, och beror i hög grad på hur samarbetet mellan CDU/CSU och SPD fortskrider. En åtgärd som dock redan har genomförts är skapandet av ett nytt ministerium för digitalisering och modernisering av statens förvaltning²⁹, lett av den tyske affärsprofilen Karsten Wildberger. Målet att modernisera och effektivisera statens förvaltning och Wildbergers företagarbakgrund har lett till jämförelser med det av Donald Trump grundade Department of Government Efficiency (DOGE) som genomfört stora nedskärningar i syfte att effektivisera den federala amerikanska förvaltningen, under entreprenören Elon Musks ledning. Ett organ som i sin tur inspirerats av Argentinas ministerium för avreglering och statstransformation. Men i motsats till Elon Musk har Wildberger en sansad ton i sin offici-

27 Reuters, 2025.

28 Koalitionsavtalet, 2025, sid 46–70.

29 Bundesministerium für Digitales und Staatsmodernisierung.

ella kommunikation och ligger närmare den politiska mitten.

Han delar dock Elon Musks målsättning att minska statens utgifter och dess byråkratiska börda i syfte att öka Tysklands ekonomiska konkurrenskraft. Wildberger har särskilt betonat effektivisering som har potential att förbättra Tysklands villkor för att växa som innovativ, digital ekonomi, inte minst genom att skrota lagar. ”För varje ny lag måste två skrotas. Är det möjligt?”, sade Wildberger i ett tal till en CDU-ansluten lobbygrupp i maj 2025.

Det nya ministeriet blir ansvarigt för i princip allt som involverar administration av statens IT-strukturer. Wildberger har dessutom utrustats med ett utgifts-veto över andra federala ministerium om dessa budgeterar ”signifikanta IT-utgifter”.³⁰

MER STATLIG INDUSTRIPOLITIK FÖR ATT SÄKRA TILLVERKNINGEN

I regeringens bredare vision för att få fart på den tyska ekonomin spelar industriell tillverkning en central roll. Tyskland måste förbli ett land för den tillverkande industrin, slog Merz fast

när han talade på CDU:s partidagar i Berlin i februari innan valet.³¹ Efter valet har Merz upprepat detta budskap. ”Vi vill förbli ett industriland och inte bli ett industrimuseum”, sade Merz när han i juli 2025 talade på en mottagning i Berlin för *Der Mittelstand*, den gruppering av tyska medelstora företag som fortfarande utgör merparten av Tysklands näringsliv.³² Samma budskap hörs i de näringslivskretsar som står regeringspartiet CDU nära, BDI och den inflytelserika branschorganisationen för den tyska bilindustrin, Verband der Automobilindustrie (VDA).

Tillverkningsindustrins betydelse framförs mot bakgrund av tre skäl. För det första vikten av ekonomisk motståndskraft mot störningar i handel och strategisk suveränitet, genom att behålla och utveckla industriell kapacitet i Europa. Det handlar om att industriell kapacitet inom exempelvis bilindustri och digitala sektorer är avgörande för att Europa inte ska utsättas för ekonomisk krigföring från Kina eller USA, en risk som även ökat till följd av Donald Trumps nya handelspolitik som legitimerar användan-

³⁰ Knight, 2025; ZDF, 2025 a.

³¹ CDU, 2025.

³² Die Bundesregierung, 2025 b.

det av tullar mot Europa som geopolitiskt påtryckningsmedel.³³

På så sätt har en positionsförflyttning ägt rum som närmat det tyska näringslivet till den uppfattning som länge togförts av franska politiker.³⁴ Ett exempel är den tyske industrilisten och ordförande för BDI, Peter Leibinger, som kommer från en inflytelserik industrifamilj i Baden-Württemberg. I juni 2025 talade han i närvaro av Merz om den ”ingenjörsmässiga arrogans” som funnits från tyska företag gentemot kinesiska konkurrenter, och efterfrågade ett större fokus från statens sida på ”relisiens” och ”suveränitet”.³⁵

Ett exempel på ett sådant initiativ är ”Made in Germany” som är ett nytt samarbete mellan den tyska staten och näringslivet för att säkra tillverkningsindustrin i Tyskland. Vid lanseringen av det nya samarbetet i juli lovade representanter för de tyngsta tyska företagen, i närvaro av Merz, att investera 631 miljarder euro fram till 2028 i Tyskland.³⁶

För det andra framhåller representanter för tyskt näringsliv att produktivitetssökningen ofta är större i tillverkande sektorer än i tjänstesektorer, till följd av automatisering, kapitalintensitet och stordriftsfördelar. Slutligen framhålls att industriell tillverkning i Europa är intimt förknippad med förmågan att bedriva innovativ forskning och utveckling. Vill Tyskland fortsätta att vara en ledande aktör inom innovation av nya tekniker, behöver man därför ha en del av den industriella kapaciteten hemma och inte utlokalisera.³⁷

Trots varsel om fabriksstängningar betraktar företrädare för den tyska bilindustrin framtiden med gott mod. VDA framhåller gärna att Tyskland alltså är världens tredje största producent av elbilar, att elbilsmarknaden i Europa är omkring 50 procent större än den amerikanska, samt att de flesta kinesiska tillverkarna av elbilar inte är konkurrenskraftiga utan stora statsstöd. Den enda industrin som framhålls som en stark konkurrensfördel för Kina är batteriindustrin, eftersom

33 För fördjupning kring den ideologiska grunden för Trumps handelspolitik, se Stephen Mirans rapport ”A user's Guide to Restructuring the Global Trading System” (Hudson Bay Capital, 2024).

34 Le Maire, 2019.

35 Boutelet, 2025.

36 Boutelet, 2025.

37 Intervju med BDI, 2025.

man kontrollerar i princip hela dess värdekedja.³⁸

Den tyska, högteknologiska tillverkningsindustrin som står Merz nära tycker alltså inte bara att det är viktigt att behålla sin produktion i Europa. Man har gott hopp om att fortsatt kunna bidra till en konkurrenskraftig, europeisk tillverkningsindustri. Mot bakgrund av de allt starkare geopolitiska skälen för ökad ekonomisk säkerhet, är det en rimlig prioritering också för de som värnar om en öppen, kapitalistisk ekonomi.

DEN SVAGASTE LÄNKEN: PENSION & SOCIALFÖRSÄKRING

Det som framstår som regeringens minst prioriterade område i förhållande till dess betydelse är pensions- och socialförsäkringspolitiken. Tyskland har ett pensionssystem som inte är självfinansierande, och problemen väntas öka kommande år. Samtidigt är landets befolkning åldrande och den demografiska utvecklingen svag. I dagsläget behöver den federala regeringen skjuta till mer än 100 miljarder

euro till pensionssystemet årligen för att behålla likviditeten i systemet.³⁹ Ett liknande problem finns i det bredare socialförsäkringssystemet. 2024 redovisade socialförsäkringsfonderna ett finansiellt underskott på 10,6 miljarder euro.⁴⁰

Merz har visat en initial politisk medvetenhet om problemen, liksom en politisk vilja att genomföra strukturella reformer. ”Välfärdsstaten som vi har i dag kan inte längre finansieras med vad vi producerar i ekonomin”, sade Merz när han i augusti 2025 talade vid ett möte för CDU i Niedersachsen.⁴¹ Även om Merz inte har med sig SPD på en genomgripande reform som minskar utbetalningarna utan skattehöjningar innehåller koalitionsavtalet vissa reformer av det rådande socialförsäkringssystemet. Exempelvis finns i avtalet en reform av den statliga ersättning vid arbetslöshet som infördes av Olaf Scholz regering (Bürgergeld).⁴² Men det är långt ifrån den genomgripande reform som skulle behövas för att minska underskottet. Tvärtom har regeringen utökat kostnaderna för pensionssystemet, genom

38 Intervju med VDA, 2025.

39 Die Welt, 2024.

40 Statistisches Bundesamt, 2025.

41 Berry, 2025.

42 Koalitionsavtalet, 2025, sid 18.

en särskild pension för ensamstående mödrar, vilket var ett vallöfte från bay-erska CSU (som ingår i en partigrupp med CDU men formellt är ett eget parti)⁴³. Tunga näringslivsföreträdare kallar därför socialförsäkringsfrågorna ”en blind fläck” för regeringen.

Givet SPD:s roll som vågmästare i förbundsdagen talar ganska lite för att Merz kommer att lyckas få med sig SPD på en mer genomgripande reform.

43 Creutzburg, Dietrich & Löhr, 2025.

Parad med tyska soldater i Bundeswehr. Merz har stakat ut målet att göra Tysklands armé till den starkaste i Europa.

Källa: German Soldiers in Military Parade, Włodi, <https://www.flickr.com/photos/19716902@N00/3980548270/>, licenserat med CC BY-SA 2.0 license

UPPRUSTNING ELLER UTRUSTNING?

Av de fyra prioriterade områdena i regeringens politik har Merz beskrivit upprustningen som den allra viktigaste.⁴⁴ Merz har med andra ord fortsatt på den *Zeitenwende* som inleddes under Olaf Scholz. Talet som USA:s vicepresident JD Vance höll vid säkerhetskonferensen i München 2025 har fungerat som en accelerator för ambitionen att minska Europas beroende av amerikansk militär. ”För mig är det en absolut prioritet, att så snabbt som möjligt stärka Europa så att vi steg för steg kan bli helt oavhängiga från USA”, sade Merz strax efter valet i TV-programmet *Berliner Runde* där partiledarna kommenterar valresultatet.⁴⁵

Målet som Merz sedan har statat ut under sin första tid vid makten är att göra Bundeswehr till Europas starkaste i konventionell krigföring, det vill säga exkluderat kärnvapen. För att nå detta mål genomförs från 2025 mycket stor utökning av militä-

rens budget. I slutet av mandatperioden, 2029, väntas Tyskland nå Natos mål om att spendera 3,5 procent av BNP till försvar, vilket motsvarar en försvarsbudget på drygt 160 miljarder euro. Därtill har försvarsminister Boris Pistorius (SPD) satt målet att utöka armén från 182 000 soldater till omkring 240 000 soldater år 2031.⁴⁶ Det kan jämföras med antalet soldater som enbart Västtyskland kunde mobilisera i slutet av kalla kriget, 420 000.⁴⁷ Men expansionen av de militära styrkorna är såklart substantiell.

Hur den snabba expansionen ska ske har under Merz första hundra dagar varit föremål för intern debatt mellan regeringspartierna. CDU har förordat en allmän värnplikt för män (värnplikt för kvinnor förbjuds av den tyska konstitutionen) medan SPD har präglats av interna slitningar i synen på värnplikt. SPD:s mycket inflytelserika ungdomsförbund (Jusos) har motsatt sig allmän värnplikt för män, men i slutet av juni nåddes en kompromiss

⁴⁴ Die Bundesregierung, 2025 a.

⁴⁵ Alexander, 2025, sid 13.

⁴⁶ Connor, 2025.

⁴⁷ Intervju med KAS, 2025.

som innebär att ungdomsförbundet accepterar ett införande av värnplikt, men först när alla frivilliga insatser för att öka rekryteringen till armén uttömts.⁴⁸

Tongivande försvarsanalytiker med insyn i regeringen bedömer det som osannolikt att Tyskland kommer att nå rekryteringsmålen endast på frivillig basis. Det är helt enkelt inte tillräckligt attraktivt att arbeta i Bundeswehr. Myndigheten har haft allvarliga problem med att ge anställda tillgång till både ammunition och basal utrustning. Mot denna bakgrund föredrar tyska CDU:s utrikespolitiska tankesmedja Konrad Adenauer Stiftung att tala om *Ausrüstung* (utrustning) snarare än *Aufrüstung* (upprustning). Men denna åtskillnad bör förstås mot bakgrund av att det inom delar av den tyska högern fortfarande är kontroversiellt att tala om en tysk ”upprustning”, mot bakgrund av den tyska historien.⁴⁹

"NAVET TYSKLAND" – TYSKLAND SOM NATOS LOGISTIKCENTRUM

Samtidigt som den militära budgeten utökas kraftigt, styr regeringen Bundeswehr mot en annan typ av planering för att möta det militära hotet. Under kalla kriget utgjorde Tyskland en frontstat som skulle möta ett förväntat angrepp (österifrån), men i och med Natoutvidgningen västerut befinner man sig i stället i Europas geopolitiska mitt i vad som kallas *Drehscheibe Deutschland* (navet Tyskland)⁵⁰. Vid en potentiell krigssituation med Ryssland kommer alltså Tyskland att få en central roll för att förflytta trupp och materiel från väst till frontstaterna i öst. Inom sex månader ska upp till 800 000 soldater och upp till 200 000 fordon kunna transporteras genom Tyskland och försörjas.⁵¹

Just därför finns i Tyskland en särskild militärstrategisk logik med Natos nya femprocentsmål, som inkluderar säkerhetsrelaterade infrastrukturinvesteringar. Tunga vapentransporter, som kan färdas över broar, järnvägar och vägar kräver nämligen nya inves-

48 ZDF, 2025 b.

49 Intervju med KAS, 2025.

50 Bundesministerium der Verteidigung, 2022.

51 Bundeswehr, 2025.

teringar också i den tyska infrastrukturen.

Tysklands roll som "nav" i Natos försvarsplanering försvåras dock av dess federala struktur. Bundeswehr kan inte genomföra militära transporter utan tillstånd från varje förbundsland som transporterna passerar igenom. Tysklands federala försvarsmakt är alltså i praktiken underställd den delstatliga tillståndsgivningen för transporter, något som skapat avsevärda administrativa hinder. Det finns en oro för att detta i krigstid skulle skapa en ohållbar byråkratisk apparat, varför arbete pågår för att förenkla dessa procedurer inom ramen för Bundeswehrs nya operativa planering för nationellt försvar, *Operationsplan Deutschland*.⁵² På delstatlig nivå har flera förbundsländer tecknat särskilda avtal med Bundeswehr för att förenkla godkännandeförfaranden för militärkonvojer. Senast i juli 2025 tecknade Mecklenburg-Vorpommern ett avtal med Bundeswehr, en delstat med särskild militärstrategisk betydelse som utgör länken mellan hamnarna i Östersjön och vägtransportlederna för att försörja Polen med soldater och krigsmateriel. Även på federal nivå pågår ett

förenklingsarbete för militärtransporter. I juni 2025 undertecknades ett nytt avtal mellan Bundeswehr och den federala myndigheten för Autobahn, vilket underlättar tunga militärtransporter för både tyska styrkor och för de allierade EU- och Natoländer som också genomför militära transporter i Tyskland.⁵³

VEM TRYCKER PÅ DEN RÖDA KNAPPEN?

Den centrala frågan för Tysklands försvarsförmåga som Merz-regeringen fortfarande inte kan bemöta på ett konkret sätt är den om kärnvapenavskräckning. I ett läge utan amerikanskt kärnvapenparaply, eller utan tillräckliga amerikanska försvarsgarantier, befinner sig Tyskland i en utsatt position.

Frankrike har flera gånger försökt lyfta frågan om europeisk kärnvapenavskräckning med tidigare tyska regeringar, men utan resultat. Det var först i en intervju med *Der Spiegel*, kort efter JD Vances tal i München, som kanslerkandidaten Merz uttalade sig positivt till en sådan lösning. Han talade då även om möjligheten att Tyskland skulle kunna använda franska eller

52 Intervju med KAS, 2025.

53 Bundeswehr, 2025.

brittiska kärnvapen: ”bildligt talat skulle ha (kärnvapen)resväskan i sin hand.”⁵⁴ Detta besvarades kort därefter i ett tal av Frankrikes president Macron, som betonade den franska kärnvapenförmågans strikt nationella karaktär, men som öppnade för en ny debatt om europeisk avskräckning.⁵⁵

En möjlig väg som förts fram är samarbete kring flygburna kärnvapenstridsspetsar med Storbritannien, som saknar sådan förmåga. Här ligger problemet i att också brittiska kärnvapen är beroende av amerikansk teknik. Frankrikes kärnvapenavskräckning är helt och hållet europeisk, och därmed mer tillförlitlig i ett läge där USA inte längre delar Europas geopolitiska intressen. Att Frankrike skulle ha starkare geopolitiska skäl än USA att faktiskt använda kärnvapen för att skydda Tyskland, vid en eventuell sovjetisk (eller rysk) invasion av Tyskland, har påpekats tidigare. ”Rhen är smalare än Atlanten”, som Frankrikes president Charles de Gaulle en gång påpekade för USA:s president John F. Kennedy.⁵⁶ Men källor i Berlin med insyn i

tyska regeringen påtalar att man inte litar på att Frankrike skulle ”trycka på den röda knappen” för Tysklands skull med en president från Nationell Samling i Elyséepalatset.⁵⁷

Det tredje alternativet som förs fram är ett helt europeiskt kärnvapenprogram, potentiellt under tyskt ledarskap och i samarbete med Frankrike. I juni öppnade CDU:s gruppledare i Bundestag Jens Spahn för en sådan lösning. Även Hessens kristdemokratiska ministerpresident Boris Rhein, har instämt med Spahn. ”Vi behöver en ny politik för avskräckning i Europa. Dit hör en bred debatt om en självständig europeisk kärnvapensköld”, sade Rhein i juli 2025.⁵⁸ Spahns eller Rheins utspel ska inte ses som ett uttryck för regeringens hållning, men det visar att det i CDU finns en yngre generation politiker som är öppna för att lyfta frågan om tysk kärnvapenavskräckning. Det är ett skifte bort från den traditionella tyska linjen i kärnvapenfrågan, som har grundat sig på amerikansk kärnvapenavskräckning. Därtill är Tyskland fortfarande förbjudet att äga

54 Der Spiegel, 2025.

55 Elysée, 2025.

56 Department of State, 1961.

57 Intervju med KAS och SWP, 2025.

58 Doll, 2025.

eller utveckla egna kärnvapen, enligt återföreningsfördraget från 1990.⁵⁹ Fördraget förbjuder också basering av amerikanska kärnvapen i förbundsländerna i det tidigare Östtyskland.

Spahns utspel skapade i slutet av juni stor debatt och en mängd kritiska reaktioner, inte minst från regeringspartnern SPD som kallade utspelet för ”farligt”.⁶⁰ Det visar på den interna splittringen i tysk politik kring centrala geostrategiska frågor som Merz har att förhålla sig till. I samband med SPD:s partikongress i slutet av juni publicerades ett ”fredsmanifest” som stakar ut en alternativ linje till regeringens upprustningspolitik. Manifestet förespråkar nedrustning i kombination med dialog och lyfter bland annat 1987 års avtal mellan Reagan och Gorbatsjov som förbjöd medeldistansvapen, och som bidrog till kalla krigets avslut, som inspiration för en alternativ väg. Företrädare för majoriteten inom SPD framhåller att fredsmanifestet endast stöts av omkring 30 procent av medlemmarna, vilket ändå är en substantiell minoritet.⁶¹

Utan något politiskt realistiskt alternativ i kärnvapenfrågan har Merz

helt enkelt lagt tonvikten vid upprustningen av de konventionella försvarskrafterna. Utspelet av tunga CDU-politiker visar dock med all tydlighet att frågan om framtida tyska kärnvapen inte längre kan avskrivas från den europeiska dagordningen.

EN DELAD BEFOLKNING I SYNEN PÅ FÖRSVAR

Den politiska splittringen bland de stora regeringspartierna speglar den tyska befolkningen som fortfarande är kluven i synen på militär upprustning. En majoritet av tyskarna är för regeringens upprustning, men det finns fortfarande en tongivande minoritet som är starkt präglad av anti-militarism. Dessa måste Merz också förhålla sig till, eftersom dessa väljargrupper i hög grad sammanfaller med de som lämnat CDU för högerpopulistiska Alternativ för Tyskland (AfD), men också de väljare som röstar på vänsterpopulistiska Bündnis Sahra Wagenknecht (BSW).

I hög grad sammanfaller detta också med en öst-västlig uppdelning där östtyskarna förordar en betydligt mer pacifistisk politik och efterlyser en

59 Det så kallade ”fyra-plus-två-fördraget” var det fördrag som 1990 slutgiltigt reglerade förhållandet mellan andra världskrigets segrarmakter och de två tyska staterna.

60 Culina, 2025.

61 Ralf Stegner, 2025.

mer konstruktiv relation till Ryssland. Uppdelningen präglar även synen på kriget i Ukraina. Exempelvis har tyska Konrad Adenauer Stiftung genomfört en opublicerad opinionsundersökning som visar att omkring 30 procent av tyskarna beskyller väst för kriget.⁶²

Undersökningar visar också att tyskarna fortfarande är skeptiska till att försvara sitt land med vapen i hand.⁶³ Här spelar såklart arvet från andra världskriget en central roll, men också att västmakterna och Sovjetunionen under årtionden begränsade Tysklands försvarsförmåga. Exempelvis begränsas Tyskland fortfarande av återföreningsfördraget från 1990 som

förbjuder en tysk armé som överstiger 500 000 man.

Merz styr dock ett land där folkopinionen förändrats i tydligt positiv riktning. I juni rapporterade exempelvis tidningen *Die Welt* om en förändring i attityden från skolpersonal gentemot yngre officerare som kontaktat skolor för att föreläsa om försvars- och säkerhetsfrågor. Officerarna som tidigare kunde mötas av ett ”tvärt avvisande” möts nu av ett alltmer positivt bemötande, rapporterar tidningen i juni 2025.⁶⁴

62 Intervju med KAS, 2025.

63 Lewis, 2023.

64 Büscher m fl, 2025.

UTRIKESKANSLERN MERZ

När Merz kandiderade till CDU:s partiledarpost 2018 beskrev han sig som ”en övertygad europé, transatlantiker och en tysk som är öppen mot omvärlden”.⁶⁵ På detta sätt är Merz en typisk representant för den västtyska, pro-europeiska, pro-franska och pro-västliga politik som formats under efterkrigstiden. Merz har om möjligt en ännu mer utpräglat västeuropeisk kulturell identitet än hans föregångare. I motsats till Olaf Scholz, protestant från nordtyska Hamburg, är Merz katolik från västtyska Brilon (Sauerland) och hans familj har rötter i det adliga huset Savigny, ättlingar till franska hugenotter som kom till Tyskland under 1700-talet.

Under Merz första regeringsförklaring citerade han tidigare förbundskansler Helmut Kohls ord vid påve Johannes Paulus II begravning: ”Vi får aldrig förlora ur sikte det faktum att vi i Europa framför allt utgör en gemenskap av värderingar och kultur.”⁶⁶ Det

vittnar om en Europabild som är djupt förankrad i kristdemokratins idé om en pan-europeisk kristen etik vilken kan kontrasteras mot den svenska bilden av EU som framför allt ett ekonomiskt projekt. Denna västeuropeiska identitet har också lyfts som ett av skälen till att relationen med Frankrikes president Macron fungerar bättre, än under Scholz. Dessa två statsledare var helt enkelt alltför olika på det kulturella, och mellanmänniska planet, än vad som är fallet med ”Merzcron”.⁶⁷

I sin tidigare politiska karriär har Merz kopplat denna europeiska identitet till politiska förslag för mer europeisk integration på överstatlig nivå. I en artikel i *Handelsblatt* från 2018 argumenterade Merz tillsammans med den tyske filosofen Jürgen Habermas för att nationella arméer spelat ut sin roll och att det är dags för Frankrike och Tyskland att ta initiativ till en europeisk armé.⁶⁸ Även om frågan är visionär visar det att Merz har en historia av att ta ställning för överstatliga förslag som

⁶⁵ Die Welt, 2018.

⁶⁶ Fredrich Merz regeringsförklaring i Förbundsdagen, 14 maj 2025.

⁶⁷ CNN, 2025.

⁶⁸ Merz och Habermas m.fl., 2018.

går i riktning mot en europeisk federation.

Merz är också präglad av en starkt USA-vänlig identitet. Han har varit i USA över hundra gånger, varit ledare för den transatlantiska samarbetsorganisationen Atlantik-Brücke 2009–2019, samt tidigare suttit i styrelsen för den tyska delen av det amerikanska investmentbolaget Blackrock.⁶⁹ Men sedan valet av Donald Trump, och JD Vances uppmärksammade tal i München, är det ett drag han valt att tona ned.

Under sina första hundra dagar har Merz gjort sig känd som *Außenkanzler* (utrikeskansler) i tysk media. Hans första utrikesresa gick traditionsenligt till Paris, Tysklands viktigaste allierade. Därefter gick regeringsplanet till Warsawa. Tillsammans bildar dessa länder det som kallas Weimartriangeln, en konstellation som för Merz utgör kärnan i Tysklands mellanstatliga EU-diplomati. I den bredare utrikespolitiken betraktar Merz ”Weimar plus” som en viktig konstellation, vilket förutom de två ovanstående länderna även inkluderar Italien, Spanien och Storbritannien. Särskilt i frågor om europeiskt försvar har Merz under

sin första tid varit noga med att inkludera Storbritannien.⁷⁰

Medan Ukraina som väntat pekades ut av Merz som den mest prioriterade utrikesfrågan, har han ännu inte uppfyllt vallöftet att förse Ukrainas militär med Taurus-missiler, en missil med räckvidd att nå Moskva. Det vittnar om att SPD, som intar en mer försiktig linje gentemot Ryssland, fortfarande utgör en bromskloss för att ge ett mer offensivt stöd till Ukraina.

I Kina-politiken påpekar källor med insyn i tyska UD att det pågår en diskussion om att Merz först ska göra en resa till Indien. Det skulle i så fall innebära en markering mot den kinesiska regimen, som även Tyskland upplever som en viktigaste politisk rival. Samtidigt är Kina fortfarande en mycket viktig handelspartner till Tyskland, och tyska företag, inte minst bilindustrin, har stora affärsintressen i landet.

KÄRNEUROPA OCH ÖKAD MELLANSTATLIGHET

I Olaf Scholz regering fanns utpräglat federalistiska ambitioner inskrivna i regeringens samarbetsavtal. Något sådant finns överhuvudtaget inte i det

69 Politico, 2025.

70 Gebauer, 2025.

avtal som upprättats mellan SPD och CDU/CSU. I stället förordar Merz ett suveränt Europa, men det är en suveränitet som grundar sig på de stora och starka medlemsländernas nationella intressen. På detta sätt har Merz EU-politik mycket gemensamt med Frankrikes president Emmanuel Macron, som också förordar en överstatlighet som garanterats av de stora medlemsstaternas intressen.

Avsaknaden av federala ambitioner i avtalet vittnar om att också Merz har rört sig från ett tidigare starkt fokus på överstatlighet, till att i dag förorda mer mellanstatlighet. Uppropet i *Handelsblatt* från 2018, där Merz tillsammans med Jürgen Habermas, efterfrågade en överstatlig europeisk armé, var ett förslag som om det genomfördes skulle vara ett steg i riktning mot en helt överstatlig federation. Det vill säga en överstatlighet som är federal i den meningen att den gör anspråk på statsmaktens suveräna kompetenser. På senare tid har sådana förslag lyst med sin frånvaro. På så sätt har Merz anammat den politiska trend i tysk EU-politik som inleddes redan 2010 då Angela Merkel i ett berömt tal vid

Collège d'Europe i Brügge lade fram sin vision om en ny "Unionsmetod", ett mer mellanstatligt beslutsfattande inom ramen för Europeiska rådet som byggde på konsensus.⁷¹ Det syns även i CDU:s valprogram som bär spår av förskjutningen mot ökad mellanstatlighet och en efterfrågan på "mer Europa enbart där Europa skapar ett mervärde."⁷² Den visionen skiljer sig markant från den överstatlighet som företrädades av tidigare förbundskansler Helmut Kohl.⁷³

Merz tänkande om EU präglas också av idén om "Kärneuropa", som ursprungligen formulerades i ett ståndpunktspapper 1994 av den tidigare finansministern och CDU-politikern Wolfgang Schäuble.⁷⁴ Det argumenterar för ett EU i koncentrisk cirkel, där en kärna bestående av Tyskland, Frankrike och andra villiga medlemsländer, kan integreras snabbare än andra medlemsländer. Något som i sin tur öppnar för ett "Europa i olika hastigheter". En sådan politik skiljer sig markant från Merz föregångare Angela Merkel som eftersträvade horisontell integration och konsensus, genom att även få med sig de

71 Die Bundesregierung, 2010.

72 CDU/CSU, 2025.

73 Plotka, 2025.

74 Überlegungen zur europäischen Politik (1994).

mindre länderna på överenskommelser. Tyska bedömare pekar på att Merz influerats kraftigt av Schäubles idé, och Merz har själv kallat Schuble ”den främsta vän och rådgivare jag någonsin haft i politiken”.⁷⁵

Om Merz följer den linjen kan det innebära en tysk EU-politik där de mindre EU-länderna, som Sverige, i allt högre grad marginaliseras av kraftfulla fransk-tyska koalitioner. Men andra bedömare pekar på att Schäubles tanke snarare kommer att leda till att Merz frikopplar sig alltmer från den fransk-tyska axeln, som ofta präglas av stark politisk friktion, och i stället förverkligar ett närmare samarbete inom den gruppering av nord- och centraleuropeiska stater som kallas för ”Hansa 2.0”, där Baltikum, Nederländerna, Polen och Norden ingår. Merz traditionella konservatism har på flera sätt mer gemensamt med dessa länder än med Frankrike, särskilt avseende synen på marknadsekonomi, konkurrenskraft, frihandel, skepsis mot europeisk finanspolitik och synen på Ryssland som Europas främsta säkerhetspolitiska hot.⁷⁶

Särskilt inom utrikespolitiken pekar en del mot ett Tyskland som är mer tillvänt mot Norden. Utrikesminister Johann Wadephul kommer från nordtyska Schleswig-Holstein och höll i juni ett tal vid Kiel Security Conference som tydligt betonar Östersjöns roll som en nyckelarena för tysk utrikes- och säkerhetspolitik, vilket motogs väl av nordiska diplomater i Berlin.⁷⁷

ETT STARKARE TYSKT LEDARSKAP I EU

Under sin valkampanj kritiserade Merz sin föregångare Scholz för att ha retirerat från det tyska ledarskapet i EU. Det handlar dels om att Scholz även med tysk standard var en påtagligt timid figur i de EU-politiska sammanhangen, som hade föga aptit på den storvulna retorik som kom från hans franske kollega. Men kritiken bottnar också i att Scholz regering präglades av djup oenighet mellan regeringspartierna SPD, FDP och De Gröna, och svårigheter att nå en gemensam position i policyfrågor under förhandlingar i rådet. Det fick konsekvensen att Tyskland i brist på

⁷⁵ Cliffe & Puglierin, 2024.

⁷⁶ Lochocki, 2025 b.

⁷⁷ Auswärtiges Amt, 2025.

intern enighet ofta lade ner sin röst i centrala omröstningar, det som blev känt som "the German vote".⁷⁸

Detta har utan tvekan varit förödmjukande för Tyskland, som i kraft av sin storlek förväntas spela en ledande roll i EU. I stället är det Frankrike som tagit den ledande rollen under förhandlingar. En undersökning av tyska utrikespolitiska tankesmedjan Stiftung für Wissenschaft und Politik (SWP) visar att Tyskland oftare än Frankrike röstar nej eller avstår vid omröstningar i europiska rådet, ett tecken på att Tyskland oftare än Frankrike befinner sig på den förlorande sidan.⁷⁹ Det kan tolkas som ett dåligt betyg för den tyska EU-diplomatins förmåga att bygga koalitioner. Två exempel på sådana politiska nederlag i närtid är dels förbudet mot förbränningsmotorer och tullarna mot kinesiska elbilar, som båda röstades igenom trots att Tyskland var emot.

En annan orsak till att Tyskland presterat dåligt i EU-förhandlingar finns i den komplexa EU-samordningen i Tysklands federala regering. Den delas mellan fyra organ: förbundskanslerns kansli, utrikesministeriet, ekonomiministeriet, och

finansministeriet. Det kan jämföras med Frankrike där samtliga politikområden är centraliserade till presidentens kansli i Elyséepalatset, något som möjliggör snabbare positionsbyten och en mer flexibel EU-diplomati. Det har bidragit till att Frankrike fått ett övertag i förhandlingar där tid ofta är en bristvara för att skapa koalitioner av likasinnade.

Flera förändringar pekar dock i riktning mot en mer kraftfull EU-diplomati under Merz. För det första kontrollerar CDU tre av fyra EU-samordnande organ i regeringen: kanslern, utrikesministeriet och ekonomiministeriet. Merz regering är därmed den första sedan 1966 där både kanslersämbetet och utrikesministerposten innehas av samma parti (CDU). Det öppnar för mindre politisk friktion i EU-samordningen och en snabbare och mer flexibel EU-diplomati.

För det andra har Merz genomfört en reform av EU-samordningens administrativa organisation. Tidigare ansvarade varje sakdepartement för att följa aktuella EU-frågor i ministerrådets förhandlingar, vilket experter vittnar om skapat senfärdighet i att ta fram tyska nationella positioner

⁷⁸ Jansen & Lindner & Nguyen, 2025.

⁷⁹ Intervju med SWP, 2025.

genom den ständiga representationen i Bryssel (s.k. Weisung). Framgent kommer i stället kanslerns kansli att ansvara för att göra en särskild bevakning av EU-frågor som är mer proaktiv, för att tidigare kunna engagera utrikes- och ekonomiministeriet, som ansvarar för att ta fram tyska positioner för förhandlingar i ständiga representanternas kommitté (Coreper I och II).⁸⁰

För det tredje ger Merz ledarskap större möjligheter till informellt politiskt inflytande, via kommissionen och EU-parlamentet. Både Europeiska kommissionens ordförande Ursula von der Leyen och gruppledaren för Europaparlamentets tyngsta parti-grupp (EPP) Manfred Weber är i likhet med Merz tyska kristdemokrater. Denna axel bildar ett politiskt nav för Tyskland som inte fanns när Olaf Scholz var kansler.

EU-POLITIKEN: AVREGLERING, FÖRSVAR OCH STRATEGISK AUTONOMI

Det är talande att koalitionsavtalet⁸¹ innehåller mycket få röda linjer i

EU-politiken. Policyexperter i Berlin, med kontakter bland partiernas förhandlare, vittnar om att detta var en medveten strategi från både CDU och SPD för att inte begränsa regeringen i en snabbt skiftande och geopolitiskt orolig tid. Exempelvis innehåller koalitionsavtalet ingen röd linje mot ökad europeisk upplåning, vilket har varit en viktig tysk princip sedan 90-talet. Det kan tolkas som att Tyskland i praktiken redan har insett att man kommer att behöva acceptera en europeisk statsskuld och en bredare europeisk finanspolitik för ett mer kapabelt EU.⁸² Men frånvaron av röda linjer utgör också en brist på ideologisk riktning och därmed en risk att nya interna konflikter mellan SPD och CDU blossar upp om EU-politikens innehåll.⁸³

EU-politiken utgör dock en integrerad del av alla politikområden. Som en jämförelse förekommer FN tolv gånger i koalitionsavtalet, medan EU förekommer hela 143 gånger. Tre policyprioriteringar är särskilt tongivande: mer försvarspolitiskt samarbete, ökad europeisk ekonomisk suve-

80 [ibid].

81 För en fullständig genomgång av koalitionsavtalets innehåll i EU-politiken, se gärna Jacques Delors Centres utmärkta genomgång "The German coalition agreement: What's in it for Europe?", i referenslistan.

82 Intervju med SWP, 2025.

83 Jansen & Lindner & Nguyen, 2025.

ränitet och avreglering på det ekonomiska området.

Nato utgör för Merz basen för operativ militär planering, medan EU utgör basen för att få på plats en snabbare upprustning och en starkare försvarsindustri. Här har regeringen uppenbarligen en majoritet av tyskarna med sig, som vill se förverkligandet av en europeisk försvarsunion.⁸⁴ Samtidigt finns här en spänning till Frankrike, som har den starkaste försvarsindustrin i EU. I tyska försvarskretsar finns en påtaglig irritation över hur fransmännen söker att maximera sitt nationella intresse inom ramen för sina egna försvarsföretag. Ett exempel som nämns är det fransk-tyska samarbetet kring nästa generations europeiska stridsflygplan (FCAS), där Frankrike insisterat på att allt underhåll av de framtida stridsflygen ska ske i Frankrike. Säkerhetspolitiska experter vittnar om att den tyska försvarsindustrin föredrar att samarbeta med Storbritannien framför Frankrike, vilket upplevs som mindre politiskt komplicerat.⁸⁵

Avreglering är en annan viktig prioritering för Merz, i syfte att skapa

bättre förutsättningar för europeisk konkurrenskraft. I maj uppmanade Merz Europeiska kommissionen att dra tillbaka direktivet om tillbörlig aktsamhet på ett mycket direkt och för en tysk kansler oortodoxt sätt.⁸⁶ Källor med insyn i tyska regeringen menar också att Merz är bredd att ta en strid med Frankrike om den gemensamma jordbrukspolitiken vid nästa långtidsbudget, i syfte att skära ned och frigöra resurser till försvarssatsningar. Man eftersträvar också mer ambitiösa mål för att minska företagens administrativa kostnader än de som hittills satts av kommissionen, liksom en mer enhetlig reglering av de europeiska kapitalmarknaderna och ett genomförande av Kapitalmarknadsunionen (CMU). Dessa tyska förslag ligger i hög grad i linje med de förslag för ökad europeisk konkurrenskraft som lades fram i Mario Draghis inflytelserika rapport från 2024.

Vid sidan av avreglering pekar koalitionsavtalet i riktning mot ökad europeisk, ekonomisk suveränitet. Här syns en politisk förskjutning, inte bara hos Merz personligen, utan också hos hela CDU, som på flera sätt har

84 56,5 procent av tyskarna instämmer i påståendet att ett europeiskt försvar som ett gemensamt projekt. Heinrich Böll Stiftung, 2025.

85 Intervju med SWP, 2025.

86 Kurmayer, 2025.

rört sig från en klassisk marknadsliberalism som betonat frihandel och företagande för att i stället konvergera mot de politiska idéer som förts fram av Frankrike under flera års tid, som betonar resiliens och säkerhet. Man lägger i koalitionsavtalet ut kursen mot digital suveränitet på tysk/europeisk nivå i syfte att frigöra Europa från amerikanska och kinesiska tech-jättar, vilket alltmer upplevs som ett hot mot europeisk konkurrenskraft. Bland annat stakas målsättningar ut om helt europeiska värdekedjor i nyckelindustrier som råmaterial, chip, hårdvara och mjukvara, inte minst genom att förenkla reglerna för att starta så kallade "IPCEI"-samarbeten, som kan kringgå konkurrens- och statsstödsregler (Important Projects of Common European Interest).⁸⁷ Här finns exempelvis ett initiativ om

en "German stack" i AI, molntjänster med mera. Man vill ha tydligt europeiska standarder inom innovation, inte minst via SPRIND (Tysklands version av försvarsinnovationsmyndigheten DARPA). Man sätter också ett mål om en AI-gigafabrik i Tyskland.

Sammantaget präglas det tyska koalitionsavtalet av viljan att öka Europas strategiska autonomi på teknologiskt viktiga områden. Inte minst uttalas ett tydligt mål om digital suveränitet, och en vilja att göra EU oberoende från amerikansk och kinesisk teknik. Ambitionen att använda statens förmåga att hantera geopolitiska och teknologiska risker kröns av målsättningen att skicka en tysk astronaut till månen.⁸⁸

87 Jansen & Lindner & Nguyen, 2025.

88 Koalitionsavtalet mellan CDU/CSU och SPD, 2025, sid 10.

Olaf Scholz (SPD), Tysklands förbundskansler från 2021 till 2025, samt vice förbundskansler och finansminister 2018–2021 i Angela Merkels regering.

Källa: <https://flickr.com/photos/44112235@N04/14271189360>, boellstiftung, licensierat med CC BY-SA 2.0 license

Wolfgang Schäuble, Tysklands finansminister 2009 till 2017, är upphovsman till idén om "Kärneuropa" och en politisk förebild för Friedrich Merz.

MER NATIONELL ÄN EUROPEISK

I sin regeringsförklaring gjorde Merz klart att han ansåg att Tysklands nuvarande migrationspolitik var ohållbar. Samtidigt som han slog fast att ”Tyskland är ett invandringsland” och ska så förbli, konstaterade han att alltför mycket lågkvalificerad arbetskraft skapat en börda för socialförsäkringssystemen. Merz vill alltså minska invandringen, både genom gränskontroller, fler avslag och fler återvändanden.⁸⁹ Uppgången för AfD i valet har också pressat regeringen till en stramare migrationspolitik.

Den nya strama migrationspolitiken fick effekt redan dagen efter att Merz valdes till förbundskansler, då inrikesminister Alexander Dobrindt från bayerska CSU meddelade att Tyskland inför gränskontroller mot sina europeiska grannländer. Gränskontrollerna innebär att den tyska polisen instruerades att avvisa icke-

europeiska asylsökanden eller irreguljära migranter utan visum, i syfte att förhindra dessa från att nå tysk mark. Undantag skulle enbart ges till ”uppenbart sårbara personer”, såsom gamla, sjuka och gravida kvinnor.⁹⁰

Skälen som den tyska regeringen angav för de nya gränskontrollerna var det allvarliga hot mot allmän säkerhet som de höga nivåerna av irreguljär migration och smuggling av migranter innebär, liksom den ansträngda situationen i systemen för asylmottagande.⁹¹ Tyskland sällar sig därför till den grupp av totalt tolv europeiska länder i Schengen-området som infört tillfälliga gränskontroller, däribland Sverige.⁹²

De nya gränskontrollerna har mötts av stark skepsis från både EU-jurister och Tysklands grannländer.⁹³ Gränskontrollerna sätter det så kallade Dublinförfarandet ur spel, som reglerar på vilket sätt mottagande av asylsökande ska ske inom EU. Kri-

89 Die Bundesregierung, 2025 a.

90 Hasselbach, 2025.

91 Europeiska kommissionen, 2025.

92 [ibid]

93 Verfassungsblog, 2025.

ker, som Luxemburgs inrikesminister Léon Gloden, har framhållit att de rättsliga kriterier som möjliggör för länder att införa undantag från EU-regelverket inte är uppfylla.⁹⁴ Samtidigt finns tyska jurister, som hävdar att gränskontrollerna faller inom ramarna för den statliga suveräniteten.⁹⁵

Även om det råder viss juridisk oenighet huruvida gränskontrollerna är förenliga med EU-rätten eller ej, har de nya gränskontrollerna utlöst en våg av diplomatiska reaktioner från Tysklands grannländer. Framför allt har den diplomatiska relationen till Polen försämrats avsevärt, när migranter börjat skickas tillbaka till Polen. I juli 2025 meddelade Polens premiärminister Donald Tusk att Polens ”tålamod var uttömt” med de nya tyska gränskontrollerna. Polen beslutade därför att från 7 juli införa egna gränskontroller mot Tyskland och Litauen. Planen var att kontrollerna skulle löpa ut i augusti, men den polska regeringen har sedan dess förlängt kontrollerna till oktober 2025.⁹⁶

Tusk pressas i sin tur av den polska högerpopulistiska oppositionen, som

uppmuntrat grupper av sympatisörer att patrullera den polsk-tyska gränsen, i syfte att förhindra återvändande av migranter från Tyskland. “Polens västra gräns upphör att existera”, provocerade Mariusz Blaszczak, en hög politiker för nationalkonservativa oppositionspartiet Lag & Rättvisa. Denna kritik bottenar också i det som många polacker upplever som undergivenhet gentemot Tyskland, en känsla som i sin tur får näring av landets levande minnen av den brutala nazityska ockupationen under andra världskriget.⁹⁷

Merz nya, stramare migrationspolitik visar dock med all tydlighet att han är beredd att riskera relationen med sina europeiska grannar i syfte att minska invandringen. Som tanke-smedjan SWP i Berlin konstaterar är migrationspolitiken det politikområde där Merz europeiska instinkter är som svagast, och nationella intressen har företräde.⁹⁸ Reaktionerna från Polen visar dock även hur lätt sådana åtgärder leder till motåtgärder som i förlängningen hotar den fria rörligheten inom Schengen-området.⁹⁹

94 Alipour 2025 b.

95 Hasselbach, 2025.

96 Nöstlinger & Cienski & Cokelaere, 2025.

97 [ibid]

98 Intervju med SWP, 2025.

99 Nöstlinger & Cienski & Cokelaere, 2025.

Konrad Adenauer (CDU), Västtysklands landsfader och förbundskansler 1949–1963.

Källa: KAS-ACDP/Peter Bouserath, CC-BY-SA 3.0 DE

Friedrich Merz (CDU) valdes den 6 maj
2025 till tysk förbundskansler.

Källa: Steffen Proßdorf, Creative Commons
Attribution-Share Alike 4.0 International

SLUTSATS: DEN STORA TYSKA STATENS ÅTERKOMST

”Tyskland är tillbaka”, kommenterade Friedrich Merz när en journalist i april 2025 frågade honom vilket budskap han ville skicka till USA:s president Donald Trump. Då hade koalitionsavtalet precis rots i hamn, och världen väntade på vad den nye kanslern hade att säga. Men kanske är det först efter Merz första 100 dagar som vi kan se den fulla innebörden av dessa ord.

Det vi i själva verket bevittnar under Merz första tid vid makten är den tyska statsmaktens återkomst. För första gången sedan Tysklands återförening 1990 använder ledarskapet i Berlin statsmaktens fulla palett av åtgärder för att driva sin politik och genomföra sina nationella intressen. Den västtyska politiska kultur som formats av erfarenheterna från nazismen – sammanfattad i Konrad Adenauers ikoniska valparoll *Keine Experimente!* – såg ett moraliskt egenvärde i att begränsa statens politiska roll. I stället prioriterades det småskaliga: kärnfamiljen, familjeföretaget, och det regionala självstyret. I den andan fortsatte fram till och med Angela Merkels konsensus-politik, som satte europeisk samstämmighet över nationella tyska

intressen. Denna politik förpassas av Merz till historien. Den *Zeitenwende* som inleddes under Olaf Scholz och som erkände statens ansvar på försvarspolitikens område har genom Friedrich Merz accelererat och dessutom fått sitt fulla politiska genomslag på andra områden.

Merz har ersatt CDU:s konservativa ekonomiska politik med en statlig investeringspolitik finansierad genom utökad statsskuld. Landet som under Greklands krisen gjorde sig känt för sitt hårdnackade motstånd mot lånefinansiering kommer under mandatperioden att öka sin statsskuld med 850 miljarder euro, för investeringar i försvar och infrastruktur. Upplåningen balanseras med flera reformer i näringslivsvänlig riktning: En stegvis sänkning av bolagsskatten, ett tyskt ”DOGE” med en agenda för regelförenkling och digitalisering, samt planer på ett särskilt industripris på el.

Samtidigt rör sig det tyska näringslivet bort från sin ordoliberal tradition, som ställer sig skeptisk till statlig inblandning i ekonomin, till att i stället efterfråga ett större fokus på statligt ansvarstagande för resiliens och

säkerhet. Ambitionen delas av den nya regeringen, som ökar statens roll för styrningen av ekonomin. Merz har därmed i ord och handling accepterat det mål om strategisk autonomi som Frankrikes president Emmanuel Macron efterfrågade redan 2017. Vi ser det i en industri- och handelspolitik som slår vakt om tillverkningsindustrins roll för teknologisk innovation, och bidrar till ökad ekonomisk säkerhet inom strategiska råvaror, AI, och digital infrastruktur.

Hade Merz debattbok *Väga mer kapitalism* från 2008 hade getts ut 2025 skulle alltså *Väga mer statsstyrd kapitalism* framstått som en lämpligare titel.

Därtill har Merz regering i ord och handling accepterat Tysklands roll som en militär stormakt, och genomför den största upprustningen sedan kalla kriget. Tysklands berömda *Erinnerungskultur* – minneskulturen som i de tyska partierna inpräntat en grundläggande skepsis mot tysk militarism – har i stället omtolkats till ett militärt ansvar för att försvara demokratin. Tysklands militär ska på kort tid bli Europas starkaste i konventionell mening, när 3,5 procent av BNP ska gå till försvar, och det dysfunktionella Bundeswehr ska göras stridsdugligt utan amerikansk hjälp. Frågan om tyska eller europeiska kärnvapen var länge tabu, men

sedan valet av Merz lyfts den av tunga regeringsnära CDU-företrädare och kan inte längre avskrivas från den politiska dagordningen.

Samma mönster ser vi i det tredje stora politikområdet, EU- och utrikespolitiken. Längre styrdes tysk EU- och utrikespolitik av parollen *Wandel durch Handel*, en stark tro på att handel och investeringar lägger grunden för demokratisering samtidigt som det bidrar till tysk export och välbefinnande. Denna uppfattning ersätts nu av ett krasst geopolitiskt synsätt på staters intressen. Vi ser det i Merz vilja att utöva ett starkare tyskt ledarskap inom EU, inom ramen för mellanstatligt samarbete i Weimariangeln. Men också i hur krassa geopolitiska insikter om Tysklands intressen påverkar förändringar inom den tyska utrikesförvaltningen. För första gången sedan 1966 knyter CDU makten om både kanslers- och utrikesministersämbetet, och EU-samordningen centraliseras i förbundskanslerns kansli. Syftet är tydligt: gör slut på ”the German vote” och balansera den starka franska presidentmakten i Europeiska rådet.

Sist men inte minst har Merz i migrationspolitiken satt statens egenintresse av kontrollerad invandring och säkerhet framför EU:s regelverk om fri rörlighet. Det innebär en politik som

riskerar relationerna till grannlandet Polen, och som markerar ett slutligt avbräck mot den liberala flyktingpolitik som bedrevs av Angela Merkel, en politik som fick stor uppmärksamhet under Syrienkrisen 2015 under parollen *Wir schaffen das!* (Vi klarar det!).

Den stora tyska statens återkomst kan både leda till framgång och förfall. Tysklands upprustning och nyvunna insikt om sin militära roll för att försvara demokratin är skäl att fortsätta känna hopp för Europa, även i tid då USA:s stöd för transatlantisk säkerhet vacklar. På samma sätt kan man känna tillförsikt i en ny stark fransk-tysk axel, förankrad i idén om Kärneuropa, som tar steg för ökad europeisk konkurrenskraft, genomförande av kapitalmarknadsunionen, ökad ekonomisk säkerhet, och en mer enad europeisk röst i utrikespolitiken.

Likaså måste man erkänna riskerna med den tyska statens återkomst. Den stora frågan för den tyska ekonomin är om Merz ekonomiskt liberala reformer för ökad konkurrenskraft är tillräckligt kraftfulla för att kompensera den kraftigt ökande skuldbördan för tyska hushåll och företagare. Men riskerna är störst för EU:s makrofinansiella stabilitet. Tysklands skuldtyngda men ekonomiskt betydelsefulla grannländer, Frankrike och Italien, har

redan svårt att finansiera räntebetalningarna för sina stora statsskulder. I värsta fall kan den tyska upplåningen, i kombination med ännu en ekonomisk nedgång, och geopolitisk osäkerhet, bli en giftig cocktail för en ny eurokris.

En annan risk är att det tyska näringslivets uppvärdering av "resiliens" och "suveränitet" slutar i en bred, statsstyrd protektionism som snarare stjälper än hjälper den tyska konkurrenskraften. Initiativ som "Made in Germany" kan fylla ett viktigt syfte för att öka den ekonomiska säkerheten i geopolitiskt känsliga sektorer, och förebygga sårbarhet för kinesiska och amerikanska påtryckningar, men då måste ingripandet just utgöra undantag i ett i övrigt fritt näringsliv.

Riskerna finns också i det geopolitiska uppvaknandet i EU- och utrikespolitiken. Sedan återföreningen 1990 har Tysklands ekonomiskt dominanta position i Europa balanserats av en EU-politik som prioriterat integration och satt europeiska intressen över nationella, inte minst i relationen till Frankrike. Merz ökade fokus vid mellanstatlighet och mindre överstatlighet pekar emellertid i en riktning där också Tyskland i ökad grad använder EU som en hävstång för sina nationella intressen. Uppmaningen till kommissionen att ta bort regleringar,

viljan att ta strid med Frankrike om att reformera jordbrukspolitiken, och de nya gränskontrollerna mot Polen är sådant som ligger i linje med en svensk borgerlig EU-politik. Samtidigt är det en mer konfrontativ politik som riskerar att öka friktionen inom EU.

Men den långsiktigt största risken med den stora tyska statens återkomst är vem som tar makten över den. Merz porträtterar sig gärna som en klassisk, proeuropeisk och marknadsliberal politiker, men mycket lite talar för att han har väljarnas mandat för att bedriva en fördjupad integration av EU-samarbetet på samma sätt som hans företrädare Helmut Kohl. Olaf Scholz regeringskoalition bestående SPD, De Gröna och liberala FDP backade hela 20 procentenheter i valet. Men av dessa gick endast fyra procent till CDU/CSU, resten tog höger- och vänsterradikalerna. Den enskilt största vinnaren i det tyska förbundsdagsvalet var EU-kritiska Alternativ für Deutschland (AfD), som blev näst största parti med 151 mandat.

AfD är inte vilket parti som helst. Den tyska säkerhetstjänsten Verfassungsschutz¹⁰⁰ beskriver det som

”bekräftat högerextremt.”¹⁰¹ Dessutom bedöms partiets demokratiska kredibilitet vara lägre än exempelvis Sverigedemokraternas.¹⁰²

Uppgången för AfD sammanfaller med ett generationsskifte i tysk politik, som pekar i riktning mot mer nationalism och som bekräftas i aktuell statsvetenskaplig forskning. Medan AfD är starkare bland de yngre väljargrupperna, råder motsatt förhållande i det gamla högerpartiet CDU som har sitt största stöd bland pensionärer, en väljargrupp som Merz själv tillhör. Samtidigt pågår även inom CDU ett generationsskifte där yngre politiker, som CDU-gruppledaren Jens Spahn, är mer benägna att närma sig nationalistiska ståndpunkter i migrations- och utrikespolitiken.¹⁰³

Yngre tyskar är alltså mer benägna att förespråka en mer nationalistisk och självständig utrikespolitik, ett steg bort från den traditionella linje som prioriterat konsensus i Bryssel över det nationella intresset. Därtill tenderar yngre tyskar mindre grad se Nazitysklands brott som relevanta för utformningen av Tysklands utrikespolitik. Symboliskt nog var 2025 det för-

100 Verfassungsschutz är en tysk underrättelsetjänst till skydd för den tyska konstitutionen.

101 Tagesschau, 2025.

102 Timbro Authoritarian Populism Index, 2024.

103 Lochocki, 2025 a.

sta året någonsin som en majoritet av tyskarna instämde i åsikten att det är dags att avsluta debatten om den tyska skulden för Förintelsen.¹⁰⁴ Merz beslut i augusti 2025 att stoppa vapenexport till Israel på grund av civila dödsoffer i kriget mot Hamas – ett land vars säkerhet i regel betraktas som en tysk *Staatsräson* (ung. statligt intresse) och vars flagga fortfarande vajar utanför huvudkontoret för Konrad Adenauer Stiftung i Berlin – kan ses som ett uttryck för denna opinionsförändring.¹⁰⁵

Med andra ord sammanfaller den stora tyska statens återkomst med en omdaning av landets politiska kultur. Samtidigt som det finns starkt positiva följder av att Tyskland äntligen erkänner sin roll som europeisk stormakt, innebär också frikopplingen från efterkrigshistorien ett stort frågetecken. Den västtyska minneskulturen av andra världskriget inpräntade en sund skepsis till statsmakten i efterkrigstidens tyska politiker, och gjorde dem förutsägbara i deras liberal-demokratiska instinkter, en tradition som även Merz ingår i. Men om han misslyckas

med att nå de politiska mål han företagit sig, kan svaret från AfD, och de delar av CDU:s yngre högerpolitiker som gärna sneglar dit, bli betydligt mera radikalt.

Därför är det möjligt att betrakta Merz som de etablerade partiernas ”sista chans”, vilket också är rubriken för den Merz-biografi som utkom i juni 2023, skriven av *Die Welt*-journalisten Robin Alexander.¹⁰⁶ Lyckas Merz inte leverera på sina centrala vallöften kan nästa förbundsdagsval bli en verklig *Götterdämmerung* för tysk politik.

104 Lochocki, 2025 a.

105 Nöstlinger, 2025.

106 Letzte Chance: Der neue Kanzler und der Kampf um die Demokratie ("Sista chansen: Den nya kanslern och kampen om demokratin"); Alexander, 2025.

Angela Merkel (CDU), Tysklands förbundskansler 2005–2021. Merz har ersatt Merkels liberala flyktingpolitik med en tuffare linje och infört nya gränskontroller mot grannländer.

För arbetet med denna rapport genomfördes intervjuer i Berlin mellan den 30 juni och 6 juli 2025 med policyexperter från följande organisationer:

- CDU
- SPD
- Bundesverband der Deutschen Industrie (BDI)
- Verband der Automobilindustrie (VDA) (Digital intervju veckan innan)
- Die Welt
- Stiftung für Wissenschaft und Politik (SWP)
- Konrad Adenauer Stiftung (KAS)
- Sveriges ambassad i Berlin

Alexander, Robin, 2025. *Letzte chance: Der neue Kanzler und der Kampf um die Demokratie*. München: Siedler Verlag.

Alipour, Nick, 2025. "How Germany plans to spend €850 billion". *Euractiv*, 24/6. <<https://www.euractiv.com/section/politics/news/how-germany-will-spend-its-record-e850-billion-in-debt/>> (Hämtad 21/8 2025).

Angelos, James, 2025. "Who is Friedrich Merz? Meet Europe's most powerful leader as US turns its back". *Politico*, 23/2. <<https://www.politico.eu/article/german-election-results-2025-friedrich-merz-next-chancellor-historic-question-europe-without-us-support/>> (Hämtad 21/8 2025).

Auswärtiges Amt, "Speech by Foreign Minister Johann Wadephul at the Kiel Security Conference", 20/6. <<https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/2723536-2723536>> (Hämtad 22/8 2025).

Bahceli, Yoruk, 2025. "German fiscal bonanza adds to European debt strains and defence challenge." *Reuters*, 1/4. <<https://www.reuters.com/markets/europe/german-fiscal-bonanza-adds-european-debt-strains-defence-challenge-2025-04-01/>> (Hämtad 21/8 2025).

Berry, Alex, 2025. "German welfare state 'can no longer be financed' — Merz". *DW*, 23/8. <<https://www.dw.com/en/german-welfare-state-can-no-longer-be-financed-merz/a-73742270>>.

BNP Paribas, 2025. "Germany's budget for 2025: a massive and rapid increase in investment, but for what purpose and at what cost?", 26/6. <<https://economic-research.bnpparibas.com/html/en-US/Germany-budget-2025-massive-rapid-increase-investment-purpose-cost-6/26/2025,51688>> (Hämtad 21/8 2025).

Boutelet, Cécile. "Sous les coups de boutoir de Donald Trump et de Xi Jinping, la grande rupture économique allemande". *Le Monde*, 30/8. <https://www.lemonde.fr/economie/article/2025/08/30/sous-les-coups-de-boutoir-de-donald-trump-et-de-xi-jinping-la-grande-rupture-economique-allemande_6637455_3234.html?search-type=classic&ise_click_rank=3> (Hämtad 2/9 2025)

Bundesministerium der Verteidigung, 2022. "Drehscheibe Deutschland: Logistik für NATO und EU", 11/10. <<https://www.bmvg.de/de/aktuelles/drehscheibe-deutschland-transport-und-logistik-nato-und-eu-5505038>> (Hämtad 21/8 2025).

Bundesministerium für Verkehr, 2019. "Brücken: Zahlen, Daten, Fakten", 24/6. <<https://www.bmv.de/SharedDocs/DE/Artikel/StB/bruecken-zahlen-daten-fakten.html>> (Hämtad 21/8 2025).

Bundesministerium für Verkehr, 2025. "Ringbahnbrücke an der A100 muss dringend ersetzt werden", 16/4. <<https://web.archive.org/web/20250520053254/https://www.bmv.de/SharedDocs/DE/Artikel/K/ringbahnbruecke-a100.html?nn=76046>> (Hämtad 20/5 2025).

Bundeswehr, 2025. "Schneller durch Deutschland: Vereinfachte Genehmigungsverfahren für Militärkonvois", 19/8. <https://www.bundeswehr.de/de/organisation/operatives-fuehrungskommando-der-bundeswehr/vereinfachte-genehmigungsverfahren-militaerkonvois-5978208?utm_source=chatgpt.com> (Hämtad 21/8 2025).

Büscher, Wolfgang m fl, 2025. "Die russische Gefahr – und Europas Suche nach der Kriegstüchtigkeit". *Die Welt*, 25/6. <<https://www.welt.de/politik/plus256249920/nato-gipfel-die-russische-gefahr-und-europas-suche-nach-der-kriegstuechtigkeit.html>> (Hämtad 2025 21/8).

CDU, 2025. "Rede des CDU-Vorsitzenden Friedrich Merz auf dem 37. CDU-Parteitag 2025".

CDU, 2025. "Politikwechsel für Deutschland Wahlprogramm von CDU und CSU". <https://www.cdu.de/app/uploads/2025/01/km_btw_2025_wahlprogramm_langfassung_ansicht.pdf> (Hämtad 26/8 2025).

Cliffe, Jeremy & Puglierin, Jana, 2024.

"The Merz Doctrine: What a CDU-led government would mean for German foreign policy." *European Council on Foreign Relations*, 18/12 <<https://ecfr.eu/article/the-merz-doctrine-what-a-cdu-led-government-would-mean-for-german-foreign-policy/>> (Hämtad 21/8 2025).

Connor, Richard, 2025c. "Germany needs up to 60,000 more troops, says defense chief." *DW*, 6/5. <<https://www.dw.com/en/germany-needs-up-to-60000-more-troops-says-defense-chief/a-72795302>> (Hämtad 2025 21/8).

Creutzburg, Dietrich & Löh, Julia, 2025.

"Söders 20-Milliarden-Projekt". *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 3/7. <<https://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/mehr-wirtschaft/muetterrente-das-20-milliarden-euro-projekt-der-csu-110573116.html>> (Hämtad 21/8 2025).

- Culina, Kevin, 2025. "Von „Führungsfantasien“ bis „logische Konsequenz“ – Reaktionen zu Aufrüstungsplänen der Union". *Die Welt*, 1/7.
- Cwejman, Adam. "Tyskland behöver resa på sig". *Göteborgs-Posten*, 16/2. <<https://www.gp.se/ledare/tyskland-behover-resa-pa-sig.2647b144-0421-4e2e-8ba6-9288221dd540>>
- Department of State, 1961. Lot 66 D110, CF 1891. Möte i Elyséepalatset med Charles de Gaulle och John F. Kennedy. <<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v13/d107>>
- Der Spiegel, 2025. "Merz zeigt sich »schockiert« von Trump", 21/2. <<https://www.spiegel.de/ausland/ukraine-krieg-friedrich-merz-zeigt-sich-schockiert-ueber-aussagen-von-donald-trump-a-a51bb3aa-b234-45da-81bd-4e34020ad1bd>> (Hämtad 21/8 2025).
- Deutsches, Klaus Günter m fl, 2024. "Strengthening Germany as a business location with more investment". Berlin: Bundesverband der Deutschen Industrie.
- Deutsche Bundesbank, 2025. "The Bundesbank expects the economy to stagnate in the second quarter", 22/5. <<https://www.bundesbank.de/en/tasks/topics/the-bundesbank-expects-the-economy-to-stagnate-in-the-second-quarter-958758>> (Hämtad 21/8 2025).
- Deutscher Bundestag, 2025. "Mehrheit für Reform der Schuldenbremse: 512 Abgeordnete stimmen mit Ja". <<https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2025/kw12-de-sondersitzung-1056916>> (Hämtad 21/8 2025).
- Die Bundesregierung, 2010. "Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel", 2/11. <Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel> (Hämtad 26/8 2025).
- Die Bundesregierung, 2025a. "Regierungserklärung von Bundeskanzler Friedrich Merz", 14/5. <<https://www.bundesregierung.de/breg-de/service/newsletter-und-abos/bulletin/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-friedrich-merz-2347888>> (Hämtad 21/8 2025).
- Die Bundesregierung, 2025b. "Rede des Kanzlers beim Parlamentskreis Mittelstand der Unionsfraktion", 8/7. <<https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/rede-des-kanzlers-pmk-unionsfraktion-2363580>> (Hämtad 21/8 2025).
- Die Bundesregierung, 2025c. "Rede des Kanzlers in Litauen: Im Dienst für Frieden, Freiheit und Sicherheit", 22/5. <<https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/kanzler-rede-vilnius-2349232>> (Hämtad 21/8 2025).
- Die Welt*, 2018. "Merz will CDU-Chef werden: „Wir brauchen Aufbruch und Erneuerung, keinen Umsturz“, 31/10. <<https://www.welt.de/politik/deutschland/article183054050/Merz-will-CDU-Chef-werden-Wir-brauchen-Aufbruch-und-Erneuerung-keinen-Umsturz.html>> (Hämtad 21/8 2025).
- Die Welt*, 2024. "Bundesregierung beschließt Rentenpaket – Das sind die Details", 30/5. <<https://www.welt.de/wirtschaft/article251751924/Bundesregierung-beschliesst-Rentenpaket-II-Das-sind-die-Details.html>> (Hämtad 21/8 2025).

- Doll, Nikolaus, 2025. "Der neue Drang zur Atomwaffe". Die Welt, 1/7. <<https://www.welt.de/politik/deutschland/plus256329520/kanzlerpartei-der-neue-drang-zur-atomwaffe.html>> (Hämtad 2025 21/8).
- Ekdal, Niklas, 2025. "Gör Sverige tyskt igen – det tjänar alla på." *Upsala Nya Tidning*, 22/2. <<https://www.unt.se/ledare/kronika/artikel/gor-sverige-tyskt-igen-det-tjanar-alla-pa/lqmn0zkr>> (Hämtad 21/8 2025).
- Ekonomifakta, 2025. "Offentlig bruttoskuld – internationellt". <https://www.ekonomifakta.se/sakomraden/offentlig-ekonomi/offentlig-sektor/offentlig-bruttoskuld-internationellt_1209518.html> (Hämtad 4/9 2025)
- Elysée, 2025. "Adresse aux Français du Président Emmanuel Macron", 5/3. <<https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2025/03/05/adresse-aux-francais-6>> (Hämtad 21/8 2025).
- Europeiska kommissionen, 2025. "Temporary Reintroduction of Border Control". <https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen/schengen-area/temporary-reintroduction-border-control_en?prefLang=sv> (Hämtad 26/8 2025).
- EY, 2025. "Foreign Direct Investment: UK remains second in Europe in 2024". Pressmeddelande, 15/5. <https://www.ey.com/en_uk/newsroom/2025/05/uk-fdi-projects-second-in-europe> (Hämtad 21/8 2025).
- Financial Times*, 2025. "Friedrich Merz plans €46bn corporate tax breaks to revive German economy", 4/6. <<https://www.ft.com/content/ec3e35ea-3c8d-414d-a45f-75be9881a363>> (Hämtad 21 augusti 2025).
- Gebauer, Matthias m fl. 2025. "Can Friedrich Merz Help Keep Trump from Abandoning Europe?" *Der Spiegel*, 29/5. <<https://www.spiegel.de/international/world/the-german-chancellors-diplomacy-offensive-can-friedrich-merz-help-keep-trump-from-abandoning-europe-a-c556e01a-82bf-4fb8-8fdd-29857c668757>> (Hämtad 21/8 2025).
- Habermas, Jürgen m fl, 2018. "Aufruf für ein solidarisches Europa". *Handelsblatt*, 25/11. <<https://www.handelsblatt.com/meinung/gastbeitraege/aufruf-fuer-ein-solidarisches-europa-machen-wir-ernst-mit-dem-willen-unseres-grundgesetzes-jetzt/23204984.html>> (Hämtad 21/8 2025).
- Heinrich Böll Stiftung, 2025. "Actually European!? Embracing Cooperative Leadership in Europe. <https://eu.boell.org/sites/default/files/2025-06/250624_selbstverstaendlich-europaeisch_studienzusammenfassungen.pdf>.
- Hruschka, Constantin, 2025. "Dobrindts Rechtsbruch: Warum die aktuellen Kontrollen an den deutschen Binnengrenzen rechtswidrig sind". *Verfassungsblog*, 15/5 <<https://verfassungsblog.de/zuruckweisung-grenze-kontrolle-dobrindt/>> DOI: 10.59704/61c1f0229bfao215.
- Jansen, Jannik & Lindner, Johannes & Nguyen, Thu, 2025. "The German coalition agreement: What's in it for Europe?", 17/4. Berlin: Jacques Delors Centre, Hertie School of Governance. <<https://www.delorscentre.eu/en/publications/detail/publication/the-german-coalition-agreement-whats-in-it-for-europe>> (Hämtad 21/8 2025).

- Kinkartz, Sabine, 2025. "Defense, infrastructure: Germany plans record investment." *DW*, 7/8. <<https://www.dw.com/en/defense-infrastructure-germany-plans-record-investment/a-73196730>> (Hämtad 21/8 2025).
- Knight, Ben, 2025. "Is Karsten Wildberger really Germany's Elon Musk?" *DW*, 14/5. <<https://www.dw.com/en/is-karsten-wildberger-the-german-elon-musk/a-72536847>> (Hämtad 14/5).
- Koalitionsavtalet mellan CDU/CSU och SPD (i engelsk översättning), 2025. EU Insight Monitor, 9/4.
- Kurmayer, Nikolaus J, 2025. "Germany's Merz tells EU to scrap supply chain due diligence law". Euractiv, 9/5, <Germany's Merz tells EU to scrap supply chain due diligence law - Euractiv>.
- Levin, David, 2024. "Volkswagen vill stänga minst tre fabriker – tiotusentals jobb försvinner". *Dagens industri*, 28/10. <<https://www.di.se/live/volkswagen-vill-stanga-minst-tre-fabriker-tiotusentals-jobb-forsviner/>> (Hämtad 21/8 2025).
- Lewis, Kaitlin, 2023. "Majority of Germans Unprepared for Military Attack on Country: Poll." *Newsweek*, 21/12. <<https://www.newsweek.com/majority-germans-unprepared-military-attack-country-poll-1854738>> (Hämtad 21/8 2025).
- Lochocki, Timo, 2025 a. "The kids are all right: What Germany's conservative turn means for Europe", *European Council on Foreign Relations*, 10/6. <<https://ecfr.eu/publication/the-kids-are-all-right-what-germanys-conservative-turn-means-for-europe/>> (Hämtad 21/8 2025).
- Lochocki, Timo, 2025 b. "Double speed: What Merz and a German right-turn would mean for Europe", 20/2. <<https://ecfr.eu/article/double-speed-what-merz-and-a-german-right-turn-would-mean-for-europe/>> (Hämtad 21/8 2025).
- Mohr, Reinhard, 2008. "Marktwirtschaftler Merz: Friedrich gegen den Rest der Welt". *Der Spiegel*, 14/10. <<https://www.spiegel.de/kultur/gesellschaft/marktwirtschaftler-merz-friedrich-gegen-den-rest-der-welt-a-583944.html>> (Hämtad 2025 21/8).
- Nöstlinger, Nette, 2025. "Germany's Merz faces party backlash over partial arms freeze to Israel – POLITICO", 11/8. <<https://www.politico.eu/article/germany-friedrich-merz-backlash-limit-arms-export-israel-gaza/>>
- OECD, 2024. *OECD Economic Outlook, Volume 2024 Issue 2*. Paris: OECD Publishing. <<https://doi.org/10.1787/d8814e8b-en>>.
- Plottka, Julian, 2025. "A new German EU policy: Merz's intergovernmentalism or von der Leyen's supranationalisation?". *wwwttwttwtt*, 1/4. <Der (europäische) Föderalist: A new German EU policy: Merz's intergovernmentalism or von der Leyen's supranationalisation?>.
- Ralf Stegner, 2025. "Friedenssicherung in Europa durch Verteidigungsfähigkeit, Rüstungskontrolle und Verständigung". <Friedenssicherung in Europa durch Verteidigungsfähigkeit, Rüstungskontrolle und Verständigung> (Hämtad 22/8 2025).
- Reuters, 2025. "German parliament passes 46 bln euro corporate tax relief package", 26/6. <<https://www.reuters.com/en/german-parliament-passes-46-bln-euro-corporate-tax-relief-package-2025-06-26/>> (Hämtad 21/8 2025).

Shukla, Sebastian & Vandoorne, Saskya, 2025. "Merzcron": The EU's Franco-German alliance is powering back up". *CNN*, 27/6. <<https://edition.cnn.com/2025/06/26/world/france-germany-alliance-merzcron-intl-cmd/>> (Hämtad 21/8 2025).

Statistisches Bundesamt, 2025. "General government deficit increased to 118.8 billion euros in 2024". Pressmeddelande, 25/2. <https://www.destatis.de/EN/Press/2025/02/PE25_070_813.html> (Hämtad 21/8 2025).

Svenska Dagbladet, 2013. "Palmes understreckare om Mailer", 31/1. <<https://www.svd.se/a/e8513997-a082-33b4-b754-41cca75449a5/palmes-understreckare-om-mailer>> (Hämtad 21/8 2025).

Tagesschau, 2025. "AfD "gesichert rechtsextremistisch", 2/5. <<https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/verfassungsschutz-afd-102.html>> (Hämtad 1/9 2025).

The Economist, 2023. "Is Germany once again the sick man of Europe?", 17/8. https://www.economist.com/leaders/2023/08/17/is-germany-once-again-the-sick-man-of-europe?utm_medium=cpc.adword.pd&utm_source=google&ppccampaignID=18151738051&ppcadID=&utm_campaign=a.22brand_pmax&utm_content=conversion.direct-response.anonymous&gclid=aw.ds&gad_source=1&gad_campaignid=18151761343&gbraid=oAAAAADBuq3J2MugcRVWB4tyKUeBRg_sjO&gclid=EAIaIQobChMI-ruOp-ebjwMVxSmiAx1crQgkEAAyASAAEgJOVfD_BwE (Hämtad 21/8 2025).

The Economist, 2025. "Germany is building a big scary army.", 4/6. <<https://www.economist.com/europe/2025/06/04/germany-is-building-a-big-scary-army>> (Hämtad 21/8 2025).

Treock, Johanna, 2025. "Germany's spending bazooka propels euro and borrowing costs higher." *Politico*, 6/3. <<https://www.politico.eu/article/germany-turnaround-public-spending-financial-markets-euro-friedrich-merz/>> (Hämtad 21/8 2025).

ZDF, 2025 a. "Karsten Wildberger: Wer ist der neue Digitalminister?", 28/4. <<https://www.zdfheute.de/politik/deutschland/karsten-wildberger-digitalminister-mediemarkt-saturn-100.html>> (Hämtad 21/8 2025).

ZDF, 2025 b. "Streit um Wehrpflicht: Jusos einigen sich mit Boris Pistorius", 28/6. <<https://www.zdfheute.de/politik/deutschland/spd-jusos-pistorius-wehrpflicht-antrag-100.html>> (Hämtad 21/8 2025).

Timbro är Nordens främsta marknadsliberala tankesmedja. Sedan starten 1978 är uppdraget att långsiktigt bilda opinion för marknadsekonomi, fri företagsamhet, individuell frihet och ett öppet samhälle.